

МИСЛИТИ – І ТВОРИТИ ДОБРО!

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

№ 1 (546)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
18 січня 2022 року

ОГОЛОШЕННЯ

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО
МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОГОЛОШУЄ КОНКУРС
НА ЗАМІЩЕННЯ ПОСАД:**

НА МЕДИЧНОМ ФАКУЛЬТЕТІ:

– завідувача кафедри внутрішньої медицини № 3 – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь доктора наук, вчене звання доцента або професора відповідно до профілю кафедри, стаж науково-педагогічної роботи не менше 5 (п'яти) років.

– доцента кафедри медичної біохімії – 1 посада;

– доцента кафедри акушерства і гінекології № 1 – посада;

– доцента кафедри неврології – 1 посада;

– доцента кафедри медицини катастроф та військової медицини – 1 посада;

– доцента кафедри оториноларингології, офтальмології та нейрохірургії – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи не менше 4 (чотирьох) років.

– старшого викладача кафедри анатомії людини – 1 посада;

– старшого викладача кафедри фармакології з клінічною фармакологією – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії), стаж науково-педагогічної роботи не менше 3 (трьох) років.

– асистента кафедри анатомії людини – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії).

НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ:

– доцента кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою – 1 посада;

– доцента кафедри фармацевтичної хімії – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи не менше 4 (чотирьох) років.

НА ФАКУЛЬТЕТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ:

– асистента кафедри внутрішньої медицини № 2 – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії).

НА ФАКУЛЬТЕТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ:

– доцента кафедри терапії та сімейної медицини – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи не менше 4 (чотирьох) років.

– асистента кафедри терапії та сімейної медицини – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи не менше 4 (чотирьох) років.

– асистента кафедри терапії та сімейної медицини – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії).

Термін подачі документів – один місяць з дня оголошення.

Звертатися:
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України,
відділ кадрів, тел. 52-14-64.

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

Владислав ТЕСЛЯ – студент 2 курсу медичного факультету

Стор. 5

У НОМЕРІ

Стор. 4

ЛЕОНІД ШКРОБОТ: «ВІД БАГАТЬОХ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ВИРІЗНЯЄМОСЯ КОМПЛЕКСНИМ ПІДХОДОМ, СПІЛЬНИМ ОНКОЛОГІЧНИМ КОНСИЛІУМОМ І СУВОРИМ ДОТРИМАННЯМ СТАНДАРТІВ ЛІКУВАННЯ»

У Тернопільському обласному клінічному онкологічному диспансері країни отримують спеціалізовану допомогу вже понад 40 років. Нині це – високоспеціалізований заклад із широким спектром діагностики та лікування онкологічної патології, насичений високотехнологічною апаратурою й кваліфікованими кадрами.

Стор. 6-7

ПРОФЕСОРКА ЗОЯ НЕБЕСНА: «ЛИШЕ УЛЮБЛЕНА СПРАВА ПРИНОСИТЬ ВНУТРІШНЄ ВІДЧУТТЯ ЩАСТЯ»

Сьогодні завідувачка кафедри гістології та ембріології ТНМУ, доктор біологічних наук, директорка ННІ морфології, професорка Зоя Небесна – гостя нашої редакційної «Вітальні».

Твердить, що науковцем треба народитися, бо не кожен здатен віддавати себе щодня рутинній праці, для деякого це навіть може видатися нудною та одноманітною справою, але для неї це велика насолода, бо це її вибір і життя.

**ПЕРЕДПЛАТИТЬ ГАЗЕТУ
НА 2022 РІК**

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

ВАША ГАЗЕТА!

**ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА
«МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ»:**

на один місяць – 49 грн.;
на три місяці – 142 грн.;
на пів року – 278 грн.

Газету «Медична академія» можна передплатити в будь-якому відділенні зв'язку. Станьте її читачем!

ІНДЕКС 23292

ПЕРЕДАЛИ УНІКАЛЬНІ КАМЕНІ ЗІ СВЯТОЇ ЗЕМЛІ

В університеті відбулася передача та освячення унікальних реліквій зі Святої землі – каменів з місця народження Дівою Марією Ісуса Христа. Цей символ Божого благословення привезли на замовлення єврейської громади Тернопільщини як подарунок для всіх майбутніх матерів і гінекологів-акушерів Тернопільського краю. Реліквії прибули до Тернопільщини в рамках міжнародного авторського проекту Алекса Штрая «Камінь бажань».

Ініціатор проекту особисто вручив камені ректорові ТНМУ, професору Михайлові Корді, директорів Кременецького медичного фахового коледжу імені Арсена Річинського Петрові Мазуру, директорів Чортківського медичного фахового коледжу Любомирові Білику, генеральному директору Тернопільського обласного клінічного перинатального центру «Мати і дитина» Вікторіві Овчаруку.

«Віддавна існує легенда, що в Божої Матері були легкі пологи, які розпочалися на її шляху з Єрусалиму поблизу джерела. На цьому місці спорудили перший в світі храм на честь Пресвятої

Богородиці. Відповідно часточку з цієї землі вважають благодатною для всіх вагітних жінок і для тих, хто бажає мати легкі та успішні пологи», – йдеться в поясненні до цих реліквій.

Отець Ігор Драпак, який є священником УГКЦ і капеланом Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського, благословив ці камені.

Алекс Штрай є уродженцем Одеси, подорожував всю Україною та тривалий час жив в Ізраїлі,

а нині є членом єврейської громади Тернопільської області. Як він зазначив, цей проект є його особистою ініціативою, адже він упорядковуватиме тривалого вивчає історію Святої землі та християнської цер-

кви. Алекс Штрай додав, що його діяльність духовні лідери розглядають, як благочинну роботу в налагодженні тісного міжконфесійного діалогу та співпраці.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА
Світлина
Миколи ВАСИЛЕЧКА

РЕПРЕЗЕНТУВАЛИ ФІЛОСОФСЬКИЙ СЛОВНИК

Науково-краєзнавча студія «Терполяни» та ГО «Інститут дослідження національної спадщини» вперше в ТНМУ репрезентували філософський словник.

З вітальним словом виступив співавтор словника, кандидат

ка для студентів медичного університету.

Аспірантка нашого університету та співавтор словника Оксана Лабівка наголосила на важливості цієї наукової доробки для написання дисертацій.

Гостями заходу були: викла-

дійською та фізичною підготовкою Вадим Ластовецький, який мовив про важливість співпраці наших навчальних закладів і значимість цього словника для курсантів.

Кандидат медичних наук, лікар-невролог, вертебролог, рефлексотерапевт КНП «Микулинська обласна фізіотерапевтична лікарня реабілітації» Андрій Надкевич нагадав слова колишнього прем'єр-міністра Сінгапуру Лі Кубань Ю, що країна успішна не тоді, коли має величезну територію та природні багатства, а коли є освічені й фахові люди.

Доктор історичних наук Леонід Кравчук від імені ГО «Інститут дослідження національної спадщини» вручив грамоти та подарунки курсантам коледжу і студенткам ТНМУ Анастасії Надкевич та Марті Рибенчук.

Два заклади у рамках подальшої співпраці планують зорганізувати низку заходів.

Анастасія НАДКЕВИЧ,
студентка медичного
факультету
Світлина пресофіцера
Юрія КУЛЬПИ

(Зліва направо): доктор історичних наук Леонід КРАВЧУК і начальник Тернопільського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою Вадим ЛАСТОВЕЦЬКИЙ

філософських наук Тарас Кадобний, який розповів про історію написання та важливість словни-

дацько-курсантський колектив, начальник Тернопільського професійного коледжу з посиленою

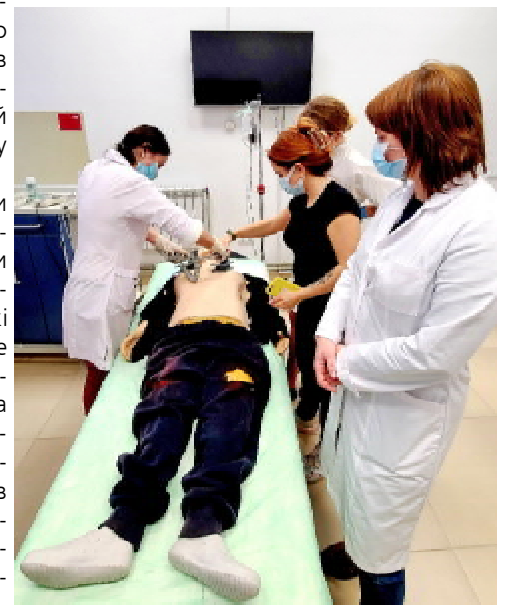
АСПІРАНТИ МАЛИ ВИШКІЛ

На базі міжфакультетського навчально-тренінгового центру нашого університету пройшли навчання аспіранти за спеціальністю «Медсестринство» в рамках вивчення дисципліни «Поглиблений курс медсестринства у внутрішній медицині».

Аспіранти набули компетентностей оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт, а також глибокі знання й систематичне розуміння надання невідкладної допомоги на догоспітальному та госпітальному етапах і догляду за хворими в клініці внутрішніх хвороб, здатність працювати результативно в команді однодумців та комунікувати й командно взаємодіяти в практичній діяльності медсестри.

Запропоновані клінічні ситуації для вирішення здобувачами забезпечили здобуття аспірантами

вміння інтерпретувати та аналізувати інформацію, коректно оцінювати нові й складні явища

та проблеми з науковою точністю критично й самостійно.

Іван КЛИЦЬ,
проректор з наукової
роботи, професор

ПРЕДСТАВИЛИ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З ПРОФЕСІЙНОЇ МЕДИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Викладачі кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського репрезентували новий навчаль-

Навчальні матеріали є основою фахової мови медика з перспективою їх подальшого використання в професійній діяльності, продовжують формувати мовну

ний посібник «Професійна медична комунікація українською мовою лікаря з пацієнтом» для іноземних студентів.

Над посібником працювали завідувач кафедри української мови, професор Анастасія Вихрущ, доцент Ігор Драч, доцентки Ірина Заліпська, Валентина Зевако, Тетяна Мельник, Оксана Новіцька, Катерина Стефанишин, Марта Руденко, Марія Тишковець, Людмила Шеремета, викладачки Оксана Мисик, Надія Олійник.

компетенцію, комунікативні навички майбутніх спеціалістів.

Завдання, дібрані на основі основних видів мовленнєвої діяльності, допоможуть іноземним студентам не лише розширити свій словниковий запас, а й досягти соціальної взаємодії в іншомовному середовищі, засвоїти правила спілкування в професійній сфері.

Соломія ГНАТИШИН
Світлина авторки

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,**
Л. ХМІЛЯР,
М. ВАСИЛЕЧКО
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник:
Тернопільський
національний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського
МОЗ України
Індекс **23292**

Видавець:
Тернопільський
національний
медичний університет
імені І.Я. Горбачевського
МОЗ України

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 493-93/ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг – 3,33 друк. арк.
Наклад – 1000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському національному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського МОЗ України.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

МАТВІЙ ХРЕНОВ: «НАЙГОЛОВНІШЕ В МЕДИЧНІЙ НАУЦІ – СФОРМУВАТИ ПОСТАТЬ ЛІКАРЯ. МИСЛЯЧОГО, СПІВПЕРЕЖИВАЛЬНОГО, ЛЮДЯНОГО»

Про таких, як Матвій Хренов, кажуть: «Людина, яка створила себе сама». І це не є перебільшенням, бо вже з першої хвилини нашої розмови відчула, наскільки потужним є його внутрішня мотивація, а ще прагнення змінити нашу вітчизняну медицину. Його сміливо можна назвати «медичним менеджером» нової доби, бо проєкти, які він започаткував, ефективно працюють, а сміливі та амбітні плани втілюються в життя. Спробуємо познайомитися ближче?

– Ви – представник медичної родини, отож проблем з вибором професії не було?

– Спадкоємність – дуже важлива річ, особливо в професійному сенсі. Мої батьки й справді лікарі, й цим можна пояснити мою прихильність до цієї професії. Хоча в дитинстві я, напевне, як усі діти, спочатку хотів бути істориком, потім письменником, а коли настав час вступати, то все-таки обрав медицину й, зокрема, Тернопільський національний медичний університет. Батько щодо мого вибору, завжди любив похвалити, що в медицині море професій, отож можеш вибирати будь-яку. Але в жодному випадку мене не змушував, навпаки, допоміг визначитися, тому дуже радий, що саме так склалося. Щоправда, після завершення навчання, під час інтернатури, яку проходив з радіології, я одночасно ще й навчався в магістратурі Києво-Могилянської академії зі спеціальності «управління охорони здоров'я».

– Чому обрали для здобуття професії саме ТНМУ. Чи згадуєте зараз роки навчання, улюблені предмети, викладачів? Як спеціалізацію обирали?

– ТНМУ обрав тому, що тут навчався мій батько, до слова, торік він відзначив 50 років з дня закінчення альма-матер і приїздив до Тернополя на традиційну зустріч випускників. Я ж вступив з першої спроби. Навчався в Малій академії наук і здобув там перемогу на всеукраїнському етапі, тому конкурсні випробування проходив за співбесідою. Це був 2000 рік, прихід нового тисячоліття, отож цю дату пам'ятаю дуже добре, як і цей чудовий відрізок свого життя. З цього приводу пригадалися слова моєї колишньої викладачки, професорки Марії Романівни Хари. Якось вона мовила, що «студентські роки вам запам'ятаються не лише лекціями та практичними заняттями, але насамперед тим, наскільки активними будете у громадському житті». І це правда. Я був та-

ким «активістом» – грав у КВК, став капітаном університетської команди, кілька разів ми навіть отримували перемоги. Брав участь в організації вечорів, особливо чомусь запам'ятався з мікробіології, а останні роки навчання був головою студентської ради курсу, представником студентства в деканаті. Тому згадати є що. Хочу зауважити, що така активність поза навчальним процесом, окрім морального задоволення, додає ще й багато інших позитивів – це і вміння налагоджувати контакти, спілкуватися з людьми, що дуже важливо для лікаря. Те, чого навчають на заняттях, безсумнівно, важливо й необхідно, але це суто технічний бік у здобутті медичної професії, а от, власне, комунікативних навичок, спілкування та взаємодії з людьми, розвитку емпатії можна навчитися лише в такий спосіб. Ще в університеті завдяки громадській роботі я отримав уміння управляти, і це дуже згодилося, коли мене в доволі молодому віці призначали на керівні посади. Тому в моєму випадку цей досвід, який здобув у студентські роки, став у нагоді. Щодо самого поняття «керівництва людьми», то не подумайте, що це означає віддавати накази. Йдеться про вміння мотивувати, спонукати до дії, використовувати різні інструменти переконання, те, чого ще так не вистачає нашій охороні здоров'я.

– Де розпочинали свій професійний шлях?

– У своєму рідному місті Житомир, де я народився, навчався у школі й повернувся вже після закінчення інтернатури. Працював лікарем-радіологом у відділенні променевої діагностики КУ «Центральна міська лікарня № 1». Мене одразу ж призначили в.о. завідувачем відділення, яке було невелике, лише кілька осіб. На цій посаді перебував сім років. А згодом розпочав власну справу, хоча в той час про медичний бізнес, як це нині звучить, й не гадав. У мене виникли проблеми з хребтом, і я шукав спеціаліста-вертебролога, бо ніяк не міг отримати довготривалий ефект від лікування. Натомість, як відаєте, створив клініку вертебрології. Це були важкі для започаткування власної справи часи, тільки взяв обладнання у лізинг, аж тут розпочалася Революція Гідності, я подався підтримувати однодумців на Майдан, після революції була сильна девальвація гривні, тому не просто все складалося. Втім, мені вдалося вистояти й не втратити бізнес. Ще тришки часу поєднував власну справу з роботою в лікарні, але згодом її залишив, бо ж неможливо, як кажуть, одночасно сидіти в двох кріслах. Звісно, щодо управління, ведення власної справи знань бракувало, тому вступив до

Львівської бізнес-школи на курс «Управління малим і середнім бізнесом». Не вдаватимуся в подробиці, але через півтора року в мене з'явилися бізнес-партнери, налагодилися стосунки з іншими бізнес-структурами й невеличка клініка вертебрології переросла у багатопрофільний заклад – медичний центр «Відновлення», де наразі працює 50 фахівців різних медичних спеціальностей. У процесі розвитку до роботи в клініці долучилися мої друзі з Тернополя, випускники ТНМУ, дехто навіть й переїхав на постійне місце проживання до Житомира.

– Чула, що ви навіть встигли у мерії Житомира попрацювати....

– Був такий факт у моїй біографії. Після того, як «запустив» власну справу й отримав непогані результати, вирішив спробувати інший напрям діяльності, тим більше, пройшов школу мерів, де багато чому навчився. 2015 року мені запропонували зайняти крісло заступника міського голови з гуманітарних питань, й, зок-

воду, бо життя – це злетити й падіння, й потрібно розуміти, що не завжди буде так, як «намалював» у своїй уяві. Краще використовувати власний досвід у наступних справах, не засмучуватися та йти далі, пробувати, створювати, діяти. Я не знаю людей, у яких би все склалося з першої спроби, чи хтось мав такий миттєвий успіх.

– Далі ваша кар'єра лише набрала стрімких обертів....

– Ви, напевне, маєте на увазі посаду, коли 2018 року мене запросили радником міністра охорони здоров'я. Чому обрали саме мене? Можливо, через те, що мав досвід адміністрування та певне розуміння того, як саме медична реформа повинна зреалізовуватися на регіональному рівні. По суті, я став «головним адвокатом» органів місцевого самоврядування й лікарень у часи втілення реформи. Чомусь у цьому контексті пригадався один епізод з наших регіональних візитів з командою Національної служби здоров'я, коли я приїхав до Тернополя та мав доповідь перед головними лікарями області в лекційній залі Тернопільської психоневрологічної лікарні. Мене представили як випускника ТНМУ, а після виступу вся аудиторія зааплодувала й це було так зворушливо, тепло та надзвичайно приємно.

– Розкажіть, будь ласка, про вашу діяльність в українсько-швейцарському проєкті «Розвиток медичної освіти», в якому бере участь і наш університет.

– Мене запросили як консультанта та співзасновника аналітично-навчальної організації «Український центр охорони здоров'я». Ми працюємо у сфері охорони здоров'я, проводимо аналітику різних форм, а також тренінги для управлінської ланки охорони здоров'я. І те, чим ми наразі займаємося в українсько-швейцарському проєкті, є одним з прикладів нашої діяльності. Так ось на одній із стратегічних сесій проєкту запропонував два напрямки його реалізації. Перший – стосується розвитку вищих навчальних медичних закладів і пілотних ЗВО. Для їх адміністрування я запропонував навчальний управлінський курс, який ми розробили спеціально для проєкту, називаю його «курс стратегічного менеджменту». Це доволі спрощений варіант, але достатній для управлінців у медичних вишах. Ми вирішили розпочати зі стратегічного розвитку, аби можна було визначити стратегічні напрямки університету, після цього розпочнемо проєктний менеджмент, коли ідеї можна вже «розкласти» на етапи, завдання й моменти, які потрібно реалізовувати. І останній етап – це комунікація проєкту, бо якщо насправді

немає продуктивної комунікації, то про ініціативу може ніхто ніколи й не дізнатися. У такий спосіб я координую цей напрямок, працюємо з медичними університетами. Другий керунок розробили для медичних сестер, він називається «Медична сестра з розширеними повноваженнями». Проаналізувавши нормативну базу, з'ясувалося, що навіть у рамках існуючого законодавства медична сестра на первинній ланці може робити значно більше. Тим паче, що є медичні сестри, які хочуть отримати більше повноважень і розширити власні можливості для професійного зростання. Ми розробили навчальний курс та обрали для цього пілотні медичні заклади, з якими зараз цю програму втілюємо. До слова, з'явилися й медичні заклади, в яких медична сестра почала проводити самостійний долікарський прийом, і є навіть результати. В одній з амбулаторій сімейної практики Чорткова медична сестра під час проведення ЕКГ провела скринінг запису й коли побачила, що в людини кардіологічні проблеми, викликала лікаря та пацієнтові вчасно надали медичну допомогу. Є багато інших позитивних випадків, тому нас це мотивує та тишить. У рамках здобутого досвіду надаватимемо рекомендації, в якій спосіб це можна впроваджувати також в інших закладах.

– На вашу думку, що дають такі програми для медичних університетів та охорони здоров'я України загалом?

– Такі проєкти відкрили великі можливості для університетів, які можуть отримати нові знання та ними ефективно користуватися. Поза сумнівом, проєкт дає можливість для розвитку, зважаючи на те, що виші нині перебувають у доволі конкурентному середовищі, особливо в Західній Україні, де чи не в кожному обласному центрі свій медуніверситет. Отож питання стратегії розвитку надзвичайно важливі, аби не лише утримувати, але й нарощувати та збільшувати свої можливості. Взагалі ж підготовка висококласного фахівця – це велика місія для університетів, бо від того, як вони його підготують, залежить, якого «на виході» лікаря матимемо. Дуже важливо, щоб студенти отримували не тільки медичні знання, але й уміння спілкуватися, комунікувати, працювати в команді, використовувати інші знання. Найголовнішим є формування постаті лікаря, насамперед його особистісних якостей, ставлення до пацієнта. Співчуття, увага, щире бажання допомогти – це ті риси, які потрібно розвивати та які є основою мистецтва лікування. Це той фундамент, на якому має міцно триматися вся наша охорона здоров'я.

Лариса ЛУКАЩУК

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОР ОБЛАСНОГО КЛІНІЧНОГО ОНКОДИСПАНСЕРУ ЛЕОНІД ШКРОБОТ: «ВІД БАГАТЬОХ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ВИРІЗНЯЄМОСЯ КОМПЛЕКСНИМ ПІДХОДОМ, СПІЛЬНИМ ОНКОЛОГІЧНИМ КОНСИЛІУМОМ І СУВОРИМ ДОТРИМАННЯМ СТАНДАРТІВ ЛІКУВАННЯ»

У Тернопільському обласному клінічному онкологічному диспансері країни отримують спеціалізовану допомогу вже понад 40 років. Нині це – високоспеціалізований заклад із широким спектром діагностики та лікування онкологічної патології, насичений високотехнологічною апаратурою й кваліфікованими кадрами.

Про найсвіжіші здобутки, найближчі плани, а також турботи Тернопільського обласного клінічного онкологічного диспансеру розповідає генеральний директор, заслужений лікар України, лікар-онкохірург вищої категорії, доктор медичних наук, професор кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини ТНМУ ім. Івана Горбачевського Леонід ШКРОБОТ.

– В обласному онкологічному диспансері діють 13 підрозділів. Маршрут переважної більшості пацієнтів розпочинається з диспансерно-поліклінічного відділення, де проводять консультативний прийом онкологічних хворих фахівців різних профілів. Упродовж останніх років ми серйозно працюємо над тим, щоб підняти рівень матеріально-технічної бази, і це нам вдається.

Зокрема, діагностично-поліклінічне відділення оснащено сучасними УЗД-апаратами експертного класу з онкологічними діагностичними програмами, цифровим ротаційним рентгєнівським апаратом виробництва Італії, сучасними відеоендоскопічними апаратами PENTAX, гінекологічні кабінети обладнані відеокольпоскопами. Наші пацієнти мають можливість пройти обстеження на єдиному в області денситометрі – апараті, що визначає щільність кісткової тканини.

У складі відділення функціонують кабінети ультразвукової діагностики, обладнані апаратурою, що дозволяє виконувати пункційні біопсії, не лише м'яких тканин, але й органів черевної порожнини – печінки, підшлункової залози та заочеревинного простору. В ендоскопічному кабінеті проводять діагностичні обстеження шлунку, товстої та тонкої кишки, трахеї, бронхів з можливістю малоінвазивних хірургічних втручань.

Впроваджена в практику пункційна біопсія новоутворів легень під контролем комп'ютерної томографії, яку виконують лише на базі онкодиспансеру.

Створена в нашому диспансері й потужна база для лаборатор-

них досліджень. Відділення оснащено двома біохімічними аналізаторами, автоматичними аналізаторами сечі, коагулометром, гематологічними аналізаторами, апаратами ІФА та іншим спеціалізованим обладнанням.

За останні роки в операційній ми провели повну реконструкцію із заміною операційних столів, ламп, наркозної апаратури. Наркозні станції дають можливість оцінювати глибину наркозу та визначати рівень газів крові. Закуплено також автоклави для швидкої дезінфекції та стерилізації інструментів, ультразвукові мийки, що дозволяють якісніше обробляти інструмент, та ін.

Операційна обладнана новою лікувально-діагностичною апаратурою: лапароскопами, гістероскопами, уретроцистоскопами, системами коагуляції тканин – електрозварками, високочастотними генераторами, ультразвуковим скальпелем.

Три роки тому відкрили нове хіміотерапевтичне відділення, оснащене згідно з європейськими стандартами функціональними ліжками, кріслами реклайнерами, інфузоматами, витяжними шафами для приготування розчинів хіміопрепаратів. Нині лікувальний заклад забезпечений хіміопрепаратами, що постачаються централізовано.

У другому хірургічному відділенні також уже облаштували шість палат, плануємо нинішнього року цілком завершити реконструкцію із заміною вентиляції, каналізації, облаштування підлоги, стін, стелі, освітлення та меблів. По суті, робимо готельні номери. Я був у багатьох клініках за кордоном і, повірте, мені не соромно за ті палати, які нині ми зробили. Крім того, в кожному відділенні є ще палати підвищеного комфорту.

Гідні умови перебування пацієнтів – це одне з основних завдань на прийдешні роки.

Робимо також багато речей, яких наче й не видно, але вони потребують значних вкладень. Зокрема, відремонтували котельню, впродовж останніх двох років перекрыли дахи над центральним корпусом і радіологічним відділенням.

Радіологічне відділення з фінансової точки зору найбільш затратне, адже там стоять апарати променевої терапії, які, по-перше, дороговартісні, а по-друге, потребують постійного сервісу та заміни джерел випромінювання. Перезарядка відбувається раз на 3-5 років і вартує майже 10 мільйонів гривень. Наш апарат перезарядили позаторік завдяки коштам обласної ради та особистій підтримці голови ОДА Володимира Любомировича Труша.

Нині працюємо над розширенням радіологічного відділення з метою встановлення лінійного

прискорювача, але все, знову ж таки, впирається у фінанси, адже добудова існуючого бункера потребує майже 20 мільйонів гривень, водночас прискорювач коштує в межах 60 мільйонів гривень. Тобто для диспансеру такі гроші невідомі, тож залучатимемо й обласну раду, проситимемо кошти з обласного бюджету.

– Як вам узагалі вдається фінансово давати раду, адже на все це, що ви перелічили, потрібні величезні кошти?

– Більшість з того, що я назвав, стало можливим завдяки вливанню коштів з Національної служби здоров'я України. Впродовж останніх двох років завдяки Програмі медичних гарантій ми отримуємо належне фінансування відповідно до кількості наданих медичних послуг. Диспансер контрактований за всіма

пакетами (це радіологічний пакет, терапевтичний, хірургія одного дня, хірургія стаціонарна, поліклінічна допомога й т. д.), необхідними для надання якісної медичної допомоги відповідно до вимог НСЗУ, які достатньо жорсткі та передбачають наявність сучасного обладнання й кваліфікованих кадрів.

Ці пакети добре оплачують, тому маємо можливість за ці кошти придбати те необхідне обладнання, без якого не могли б існувати на тому рівні, на якому є.

За сприяння ОДА нам виділили 2020 року 10 мільйонів гривень саме на перезарядку апарата променевої терапії. Завдяки допомозі обласної ради змогли відкрити хіміотерапевтичне відділення. Все решта – кошти, що надійшли з НСЗУ.

Нині досі точаться суперечки щодо того, чи нормальна ця система з точки зору послуг, що надає заклад. Система працює. Лікарі вже звикли до нових умов праці та звітів у НСЗУ, а також усі усвідомлюють, що послуга повинна бути якісною як з медичного боку, так комфорту для пацієнта. Тож онкодиспансер нині працює надзвичайно інтенсивно, незважаючи на COVID-19, який вніс суттєві корективи в нашу роботу.

– Що з цих «ковідних попраток» вас хвилює найбільше?

– Як свідчить загальна статистика в Україні, впродовж 2020-2021 років не звернулися по допомогу 23-25 % онкологічних пацієнтів. Але ж ми розуміємо, що вони згодом прийдуть до нас.

– Але вже з пізнішими стадіями...

– Маєте рацію, на превеликий жаль. Вже не в I-II, а в III-IV-ій стадії. І важко сказати, чи зможемо їм надавати допомогу. III-IV-а стадії – запущені, які в усьому світі вважають неперспективними для видужання чи навіть лікування взагалі. Зокрема, III-ю стадію раку шлунку не оперують за кордоном, адже це нерентабельно з фінансової точки зору та недоцільно з медичної. І прооперований пацієнт з таким діагнозом, і непрооперований живуть майже 4-5 місяців. Тому такі пацієнти за кордоном отримують лише хіміотерапію та певні маніпуляції, що сприяють покращенню якості життя. Так, III-IV-а стадії – це завжди великий знак запитання з точки зору прогнозу.

Багато ж пухлин на I-II стадіях можна вилікувати з тривалим безрецидивним періодом, а дехто забуває про онкологічний диспансер узагалі.

– Як спонукати людей звертатися вчасно?

– Упродовж останнього часу ми збільшили кількість фігурування онкологічної тематики в медіапросторі – і у соцмережах, і в газетах та журналах. Це дає певний результат. Та треба пам'ятати, що колишня система онкологічної допомоги практично зруйнована. Я аж ніяк не захоплююся тією медичною системою, що в нас була 10-20 років тому, вона мала багато проблем, тож змінювати її треба було однозначно. Але водночас ми забули про одну дуже важливу річ – профогляд, де онкологічний огляд – частина загального профогляду. Оскільки нині ми її втратили, нам доводиться працювати в тих умовах, що склалися.

Великі сподівання покладаємо на сімейних лікарів. Гадаю, це не важко: зробити серед своїх пацієнтів вибірку тих, кому за сорок, і надіслати їм повідомлення про те, що жінкам, скажімо, треба пройти маммографію, а чоловікам звернутися в профілактичний кабінет до уролога. Так, я бачу вирішення питання ранньої діагностики передусім у скеруванні на обстеження сімейними лікарями.

– Скільком людям, як правило, ваш заклад надає допомогу впродовж року?

– Загалом впродовж року за консультативною медичною допомогою до нас звертаються понад 32 тисячі пацієнтів, знач-

на частина яких перебуває під постійним медичним спостереженням. Варто зауважити, що ми тісно співпрацюємо з кафедрою онкології, променевої діагностики та радіаційної медицини Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського, з якою в нас чудові відносини та цілковите взаєморозуміння. В кожному відділенні у нас є фахівці, які працюють на кафедрі. Професорсько-викладацький склад бере активну участь у роботі закладу: це і обходи, і консультації, і наші спільні конференції, які проводимо щороку.

Свою схему лікування кожен первинний пацієнт отримує на засіданні мультидисциплінарної комісії, до якої входять представники всіх спеціальностей – онкохірург, хіміотерапевт, променевий терапевт, реаніматолог. Що це дає? Пацієнту – насамперед упевненість у тому, що рішення про його подальше лікування вирішують не одноосібно. Ми ж водночас захищаємо таким чином себе, адже всі ці плани спеціалізації призначають відповідно до стандартів лікування. Ми не відходимо від стандартів ні на крок! Якщо в інших лікувальних закладах можуть собі дозволити прооперувати, а потім відправити в онкодиспансер – хай там з'ясовують далі, то в нас стандарт, за яким вибираємо ту схему чи протокол, які найдоцільніші саме для конкретного пацієнта й відповідно дадуть найкращий результат. Цим вирізняємося від багатьох лікувальних закладів: комплексним підходом, спільним онкологічним консилиумом і суворим дотриманням стандартів лікування.

Довкола цього питання постійно точаться дискусії: є противники стандартів, є їхні прихильники. Моя думка непохитна: де немає стандартів лікування – там немає медицини. Кожен стандарт лікування ґрунтується на основі рандомізованих клінічних досліджень, тобто, це доказова база того, як правильно діяти. За стандартом може бути 4-5 схем лікування, власне, для того ми й є фахівці, щоб вибрати саме ту з них, яка найкраще годиться конкретному пацієнтові.

Отже, наявність усієї необхідної медичної апаратури, що дає змогу всебічно обстежувати пацієнта та можливість морфологічного підтвердження діагнозу, суворе дотримання стандартів лікування, що ґрунтується на рішенні мультидисциплінарної комісії (онкологічного консилиуму), та багатогранний досвід хірургів-онкологів, лікарів радіологів і хіміотерапевтів є запорукою надання якісної онкологічної допомоги країнам.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

ВЛАДИСЛАВ ТЕСЛЯ: «МЕНІ ЗАВЖДИ ДОПОМАГАЄ МРІЯ»

«Лікарів я завжди дуже поважав і ніколи їх не лякався, як це зазвичай буває в дітей, – зізнається студент II курсу медичного факультету Владислав Тесля. – Я не міг їх лякати, адже спілкувався з лікарями більше та частіше, ніж з друзями. Напевне, з цього й почалася моя така своєрідна любов до медицини». Дитяче зацікавлення лікарською справою поступово переросло в усвідомлення свого покликання. Тож вступ до ТНМУ для Владислава став одним з найщасливіших моментів у житті!

– Владиславе, що розповіли б про себе людині, яка бачить вас уперше?

– Насамперед, просто привітався б і сказав, яке моє ім'я. А далі все залежить від місця та ситуації. Якщо б ця розмова виникла з колегами, то розповів би, звідки я, що навчаюся в нашому медичному університеті та скільки можливостей дає мені виш. Узагалі ж проблем зі знайомствами в мене немає жодних, я доволі відкритий, завжди йду з людьми на контакт і стараюся з ними потоваришувати.

– Як гадаєте, які ще ваші риси приваблюють інших?

– Уважно вислухаю кожну людину, завжди намагаюся допомогти розмовою чи порадою, якщо до мене звертаються з проханням. Навіть, якщо йдеться не лише про навчання, а й про побутові питання та потреби.

– Чи хотіли б щось у собі «підправити»?

– Іноді вистрибує зазнайство. Така риса, гадаю, є в багатьох людей. Хотів би менше зазнаватися, бути більш толерантним до тих, хто оточує, ставитися до всіх

однаково прихильно та уважно, щоб уникати більшості конфліктних ситуацій у житті.

– Коли усвідомили, що медицина – це той напрямок, який вам потрібен найбільше?

– Моє зацікавлення медициною почалося доволі рано. В дитинстві, як і будь-який хлопчик, який захоплювався фільмами про супергероїв, мріяв рятувати людям життя та працювати в пожежній службі чи в поліції. Але так склалося, що я народився з вродженою серцевою вадою – в мене був частковий аномальний дренаж легеневи вен. На той час це була доволі складна вада серця. Точний діагноз не могли встановити з часу мого народження. Впродовж семи років батьки разом з лікарями намагалися знайти причину моєї недуги, але тоді такої діагностичної апаратури та відповідних фахівців у клініках Тернополя та Львова не виявилось.

Я тривалий час перебував у лікарнях, тож спостерігав за роботою лікарів ще змалечку. І чим старшим ставав, тим більше розумів, що мене надзвичайно тягне допомагати хворим людям. Ще маленьким я від своїх лікарів любив дізнаватися якісь цікаві факти про функціонування людського організму: як працює моє серце, слух, зір і всі органи. Мені це було страшенно цікаво! У школі дуже полюбив біологію, й, напевно, з класу 8-9-ого вже остаточно вирішив, що вступатиму лише до медичного університету.

Коли став студентом медичного університету, почувався, як удома! З величезним задоволенням ходив на заняття з анатомії, вже склав цю дисципліну, і буду за нею сумувати. Завдяки заняттям з анатомії я нарешті цілком зрозумів свою ваду та усвідомив, якою проблематичною на той час була моя операція. Вона тривала п'ять годин і ще годину треба було, щоб я отямився після загального наркозу.

Власне, вся ця історія й вплинула на мій вибір життєвого шляху. Мені пощастило зустріти Олександра Миколайовича Романюка – чудового лікаря, дитячого кардіохірурга, який урятував моє життя. Він і став моїм прикладом для наслідування.

– Бачите себе в майбутньому кардіологом?

– Так, це моя мрія! Але мене цікавить також екстрена медицина. Після 11-го класу я пройшов різні курси з надання першої допомоги, зокрема, й Всеукраїнської ради реанімації. Мені надзвичайно сподобалися реанімаційні заходи, тож почав далі розвиватися в цій галузі. Нині відвідую науковий гурток на кафедрі екстреної медичної допомоги. Допомогаю своєму науковому керівнику Романові Мар'яновичу Ляховичу в організаціях різних заходів. Коли буваю на станції швидкої допомоги, завжди намагаюся спілкуватися з лікарями екстреної медичної допомоги, слухаю історії з їхньої практики, запам'ятовую, як вони діяли в тій чи іншій ситуації.

– Знаю, ви також долучаетесь й до громадських позанавчальних проєктів.

– Так, я активно займаюся волонтерством. Зокрема, дуже часто відвідую «Будинок милосердя св. Вероніки» у Петрикові, де мешкають бабусі, на долю яких випали непрості випробування. Вони дуже тішаться, коли ми приїжджаємо, завжди раді з нами поспілкуватися. Людям поважного віку не вистачає уваги, а в нас є час та енергія для спілкування.

Понад рік тому став волонтером Товариства Червоного Хреста України. Тепер я сертифікований інструктор з надання першої допомоги. Крім того, належу до загону швидкого реагування – чергуємо під час різних масових заходів, надаємо допомогу людям, яким стало погано. По суті, допомагаємо службі екстре-

ної медичної допомоги в легких випадках, щоб вони могли приділити більше уваги важким пацієнтам.

– Яка людина, на вашу думку, ніколи не зможе бути лікарем?

– Мені здається, не кожна людина може стати лікарем. Це має бути покликанням – служити людям! Нам часто всі довкола повторюють, що лікар – це дуже шанована професія, найпотрібніша. І напевне, саме тому в деяких студентів складається враження, що коли вони закінчать медичний університет, то вже стануть вагомими за інших людей. Утім, у житті, напевно, є багато чудових лікарів, які тягнуться до людей зі щирістю й душевною любов'ю, допомагають хворим та обожнюють свою роботу.

Що передусім зрозумів за весь цей тривалий час мого спілкування з лікарями в клініках та в центрі екстреної медичної допомоги? Лікарі, які відчайдушно люблять свою професію й проводять на роботі більшість свого часу, допомагаючи людям, є висококваліфікованими фахівцями та чудовими співчутливими людьми. Вони просто добрі люди, які допомагають іншим, незважаючи ні на що. І це добро обов'язково їм повертається.

– Що вас найбільше вразило в ТНМУ?

– Мене вразило все! Коли побачив себе у списках прийнятих на навчання – просто шалено зрадів. Уперше потрапивши в морфологічний корпус, почувався таким щасливим, що просто не можу знайти відповідні слова, щоб висловити мої почуття. Після закінчення Тернопільської ЗОШ I-III ст. № 3 вступив, на жаль, не відразу. Це для мене болюча тема, адже саме того року помер мій батько, це був доволі важкий період. На тлі всіх хвилювань я не дуже добре склав ЗНО, тож довелося на рік

відкласти свій вступ. Напевне, завдяки цьому ще більше зрозумів, як мені важливо вступити до медичного університету.

І ось нарешті я одягнув омріяний білий халат, прийшов на перше заняття. Та справжнє перше заняття в мене відбулося аж через рік після того, як вступив. Через карантин перший курс пройшов онлайн, у нас було дистанційне навчання. Але саме завдяки дистанційному навчанню почав займатися науковою діяльністю, адже сидіння вдома мене не влаштовувало, я почав ходити на кафедру анатомії, де моїм науковим керівником став Михайло Васильович Ющак. Перший курс був для мене не дуже складним, але справжнє навчання відчув, аж коли потрапив в аудиторію. Тож початок другого курсу в мене за відчуттями був таким, ніби я – першокурсник!

– Де черпаєте сили, коли в житті трапляються непрості моменти?

– Мені допомагає мрія: спочатку – вступити до університету, тепер – стати добрим фахівцем. Саме мрія – це відчинені двері, до яких ще маю подістатися, ця мрія завжди є для мене своєрідним поштовхом. Звичайно, це також підтримка моєї мами, дівчини, моїх родичів.

– Ким бачите себе через роки 10-15?

– Хочу успішно закінчити університет і стати справжнім фахівцем, щоб пацієнти до мене приходили з великою впевненістю, що зможу їм допомогти.

– Своє майбутнє пов'язуєте з Україною?

– Так, однозначно! Коли був маленький, хотів виїхати за кордон, але, зростаючи, усвідомлював, що саме в нашій країні мені дуже комфортно. Надзвичайно люблю Україну, мені тут подобається все. Наразі не планую працювати за кордоном. У нашій країні є чудові фахівці, які можуть передати мені власний досвід. Утім, якщо виникне нагода стажування за кордоном, чому б і ні? Знання сучасних і новітніх технологій, методів лікування та обстеження не завадять. Але жити та лікувати людей – лише тут. Таке моє бажання й моя мрія!

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

ОБ'ЄКТИВ

Мирослава ЄСІПКО, Єлизавета ПІСКУНОВА, Ольга-Емілія МЕРЕЦЬУК, Фархад ЗЕЙНАЛОВ, Володимир БІЛІНСЬКИЙ, студенти медичного факультету (ліворуч), Оксана СЕРАФІН, Катерина ЛІПКА, студенти фармацевтичного факультету (праворуч)

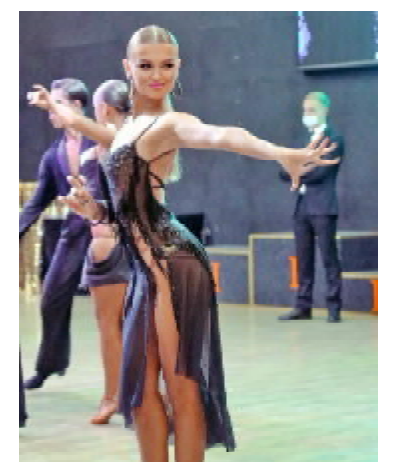
Світлина Миколи ВАСИЛЕЧКА

СТАЛА ПЕРЕМОЖНИЦЕЮ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ ЗІ СПОРТИВНО-БАЛЬНИХ ТАНЦІВ

У Польщі відбувся чемпіонат Європи зі спортивно-бальних танців (IDSA European Championship). На цих змаганнях студентка Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського Юлія Зубіна разом з партнером Євгенієм Черватуком виборола перше місце у своїй віковій категорії «Молодь-1» (10 танців). Дівчина навчається на медичному факультеті.

Юлія – багаторазова чемпіонка та призерка Всеукраїнських і міжнародних змагань зі спортивно-бальних танців. Свою кар'єру Юлія розпочала у шість років, а вже 2020-го здобула високий титул майстра

спорту України зі спортивних танців.

Віктор НАЗАРУК

Дисципліна, яку викладає студентам професорка Зоя Небесна, на перший погляд, видається нудною та доволі важкуватою у сприйманні. Гістологія – фундаментальна медична наука. Втім, саме кафедру, яку очолює Зоя Михайлівна, та її викладачів студенти визнають уже кілька років поспіль однією з найкращих у нашому виші. Неабияким авторитетом користується у студентів і сама завідувачка – досвідчена фахівчиня своєї справи, авторитетна науковиця та наставниця студентства. Вона авторка 217 друкованих праць, співавторка трьох підручників, 3 інформаційних листів про нововведення у сфері охорони здоров'я МОЗ України, 18 публікацій у періодичних виданнях, що ввійшли до наукометричних баз Scopus та Web of Science. Під її керівництвом захищено три дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня кандидата (доктора філософії) наук.

Сьогодні завідувачка кафедри гістології та ембріології ТНМУ, доктор біологічних наук, директорка ННІ морфології, професорка Зоя Небесна – гостя нашої редакційної «Вітальні».

«Я – ПЕДАГОГІНЯ В ТРЕТЬОМУ ПОКОЛІННІ, НАДЗВИЧАЙНО ЦИМ ПИШАЮСЯ»

– Зоє Михайлівно, наша розмова відбувається різдвяної пори. Що для вас означає Різдво?

– Для мене – це зустріч з дитинством, запах ялинки, яку привезли прямиєнько з лісу, коло родини та веселий святковий настрій у передчутті Різдвяного дива. Знаєте, в моєму дитинстві дива часто траплялися, їх влас-

Зоя ДАЦЕНКО (НЕБЕСНА), 1982 р.

норуч творили батьки, які працювали у школі. Мама – вчителька, має понад 50 років педагогічного стажу, з них понад 35 років працювала директоркою школи. Батько працював учителем математики, директором школи, головою селищної ради. Після закінчення Тернопільського педагогічного інституту їх скерували на роботу у село Стіжок, нині Шумської міської громади, там народився мій старший брат, а я побачила світ уже у селі Кутянка, де вони згодом вчителювали. Це надзвичайно мальовничий куточок Тернопільщини, де чудова природа, блакитні озера, соснові ліси. Зараз батьки вже пенсіонери, переїхали до Тернополя, аби бути ближче до моєї сім'ї, знайшли місце праці й щодня ходять на роботу, незважаючи на вік, жартують, що рух – це життя, а робота не дає їм засиджуватися на місці.

– Ви пішли професійним шляхом своїх батьків. Отож

проблем з вибором професії не виникало?

– Я – педагогиня в третьому поколінні, представниця вчительської династії й надзвичайно пишаюся цим. Моя бабуся – Євдокія Іванівна Скрипка була вчителькою й викладала німецьку мову. До слова, в неї дуже цікава біографія та доволі непросте життя історія. Ще в часи Другої світової війни, коли вона мешкала на Полтавщині, її забрали на примусові роботи до Німеччини. Там вона добре оволоділа німецькою, а згодом познайомилася з Ірмою та Розою Тельман, дружиною й донькою відомого лідера німецьких антифашистів Ернста Тельмана. Коли радянські війська визволяли Берлін, а вони в цей час сиділи у в'язниці, то виникла потреба в перекладачеві, яким і стала моя бабуся. Два роки вона ще перебувала з цією сім'єю, а потім повернулася до України. Її скерували вчительською німецькою мови в Західну Україну де вона викладала у школі й навчалася в Кременецькому вчительському інституті. У пам'ять про ті роки в нашій родині є фотоальбом, де багато світлин з тих часів, є там і вирізки з газети «Известия», де публікувалися інтерв'ю з бабусяю, є світлини зустрічей з Ірмою Тельман, коли вона приїздила до Києва.

Цінувати життя та переборювати труднощі вчив мій дідусь Микола Євменович Даценко, який під час Другої світової війни воював на передовій мінометником, зазнав кілька поранень, отримав статус інваліда війни, був нагороджений орденом і медалями.

Зоя ДАЦЕНКО (НЕБЕСНА) в колі однокласниць (1997 р.)

спадкоємність – важлива річ не лише в професійному сенсі, це набагато ширше поняття, яке проникає десь глибоко в гени. Мене сповнювало бажання допомагати людям і я, відколи себе пам'ятаю, мріяла бути лікаркою. Узагалі ж любов до природи, всього живого мене переповнювала ще із самого малечку. Моя хрещена мама Ніна Олександрівна Нечипорук була неперевершеною вчителькою біології та

настільки цікаво викладала цю дисципліну, що питання куди йти вчитися ми навіть ніколи не обговорювали, це було й так зрозуміло. Тому до медичного не вступала, й одразу подалася в педагогічний інститут на біологічний факультет.

– Але до нашого університету ви вже прийшли з доволі чималим педагогічним досвідом...

– Так. Після закінчення університету я розпочала свою вчительську діяльність у тому селі, де й працювали тоді батьки. Навколо всі свої – батьки, родина, сусіди, знайомі, бо ж у селі, знаєте, все, як на долоні. Водночас і непросто в тому сенсі, що ті вчителі, які тебе колись навчали, стали твоїми колегами. Я мала вибудувувати вже новий, виробничий формат стосунків. І цю планку відповідальності було не так просто втримати. Мені дуже пощастило ще й в тому, що мама завжди допомагала, наприклад, щодо підготовки конспектів, добору методів подачі матеріалу, прийомів, як втримати увагу учнів. Тому нині дуже завдячую своїй мамі як найближчій людині та як педа-

Професорка Зоя НЕБЕСНА:

гогині, наставниці. Згодом мій педагогічний маршрут проліг до Криму, де я працювала вчителем біології в школі-колегіумі міста Алушта, тут викладання велося українською. До слова, директорка школи дуже вітала вчителів із Західної України, бо всі вони добре володіли українською. Невідомо, яка наразі там ситуація, але в часи мого приїзду в тамтешніх школах вчителів брали з розпростертими обіймами, бо кадрів не вистачало. Для мене ж Алушта – то був цілковито інший світ, складалося таке враження, що повернулася у СРСР, інші вчителі, батьки, школа, взагалі життя, де залишилося багато совковості, а у свідомості людей ще панували радянські стереотипи.

Хоча по життю вважаю себе борцем, але важкувато було, особливо психологічно. Рік лише я протрималася, та зламати власні погляди й жити в атмосфері радянщини так і не змогла. Коли влітку приїхала у відпустку на малу батьківщину, то в Тернополі познайомилася з хлопцем, який став у майбутньому моїм чоловіком. Очевидно, я так припала йому до душі, що він поїхав зі мною аж до Алушти, не відступав ні на крок, і до Тернополя ми повернулися вже разом. Відтак, мабуть, доля так розпорядилася, що я знайшла місце праці там, де мріяла колись навчатися – в медичному університеті. От і скажіть, що мрії не можуть збуватися. Так я поєднала дві мої улюблені спеціальності – медицину й педагогіку. Пригадалося, коли щойно отримала місце старшої лаборантки та зайшла на кафедру, в лабораторію, то одразу ж відчула, що це те, чим я колись просто марила. Мікроскопи, лабораторне приладдя, здавалося, що серце зараз вистрибне з грудей, настільки все було близьке, рідне й цікаве.

«НАУКОВЦЕМ ТРЕБА НАРОДИТИСЯ»

– Хто став вашим провідником, наставником у часи становлення?

– Бог послав мені надзвичайно чудову людину, мого Вчителя по життю, професора Костянтина Степановича Волкова. Прийшла на кафедру старшою лаборанткою, а далі сходинок за сходинок і піднялася до професорки, завідувачки кафедрою. І на кожному етапі мого професійного зросту він був поруч. Взагалі ж вважаю, що такий шлях від найнижчої посади має пройти кожен керівник, аби

відчувати й знати потреби кожного фахівця.

Любов до гістології, як науки, живої, цікавої та надзвичайно потрібної, мені прищепив мій вчитель Костянтин Степанович. Разом з професором Сергієм Андрійовичем Сморщком вони створили унікальну в Україні лабораторію електронної мікроскопії, яка зараз є чи не єдиною серед медичних університетів, що діє. Цього року їй виповнюється 50. Я продовжила цю роботу й уже впродовж трьох років очолюю цей підрозділ. Це доволі не просто, але ця лабораторія – для мене все. Нині тут виконують фрагменти дисертаційних, науково-дослідних робіт, грантові дослідження не лише нашого університету, а й інших вишів України та закордоння. Коли дивишся в об'єктив мікроскопа й бачиш клітини, структуру, яких ще ніде не описано, скажімо, ядра чи цитоплазми, то для науковця – це велика радість і натхнення. Втішно, що в мене на кафедрі є однодумці, яким це цікаво та які мені допомагають.

Зоя НЕБЕСНА в родинному колі: з матір'ю, братом Олегом, бабусяю Євдокією, батьком (1985 р.)

Випадковостей у житті не буває – мріяла навчатися у медичному університеті й зараз у ньому працюю. Щоправда, науковцем треба народитися, бо не кожен здатен віддавати себе щодня рутинній праці, для деякого це навіть може видатися нудною та одноманітною справою, але для мене це велика насолода, бо це мій вибір і моє життя.

– Які основні напрямки ваших наукових досліджень?

– Коли я прийшла на посаду старшої лаборантки кафедри, то певна річ, виконувала роботу, що стосується підготовки навчального процесу, але одночасно проводила й наукові дослідження. Через деякий час запланувала дисертацію. Справа в тому, що колектив кафедри гістології спільно з кафедрою біохімії та кафедрою хірургії з курсом комбустіології працювали над масштабним дослідженням морфофункціонального стану шкіри та внутрішніх органів,

«ЛИШЕ УЛЮБЛЕНА СПРАВА ПРИНОСИТЬ ВНУТРІШНЄ ВІДЧУТТЯ ЩАСТЯ»

приспосувальних і дегенеративних процесів, що в них відбуваються при опіковій травмі. Дуже багато написано наукових робіт, захищено дисертацій, науковці кафедри активно співпрацюють з професором Володимиром Васильовичем Бігуняком щодо застосування різних методів корекції та лікування опікової травми. Різні органи за той час були вивчені, але стан нирки за опікової травми чомусь оминули увагою. Отож моя кандидатська дисертація була присвячена темі морфофункціонального стану нирки в умовах ранньої некретомії та застосування ліофілізованих ксенодермотрансплантатів при експериментальній термічній травмі. Щодо докторської, то під час роботи за електронним мікроскопом мене якось Константин Степанович і запитав: «Чому ти зупинилася на рівні доцентки, невже далі зростати в кар'єрі не будеш? Потенціал є, роботу ти любиш – потрібно планувати». Так я запланувала, а 2016 року захистила докторську ди-

Зоя НЕБЕСНА з дружинним колективом кафедри гістології та ембріології (2021 р.)

мачують. Гістологія – наука, яку неможливо уявити та вивчати без мікроскопа, маю на увазі оптичні навчальні мікроскопи. Завдяки керівництву університету наші навчальні кімнати оснащені сучасними навчальними мікроскопами. Маємо великий банк гістологічних препаратів і студенти на кожному занятті їх вивчають. Чому я до цього так привертаю увагу, бо часто доводиться бувати в медуніверситетах і спостерігати, що в більшості з них не використовують під час практичних занять ні гістологічних препаратів, ні мікроскопів, а гістологію вивчають за картинками з інтернету. Натомість це є наука, що вимагає споглядати гістологічний препарат на скельці в мікроскоп, бо зріз різних ділянок з одного й того ж органу має певні відмінності. Потрібно багато гістологічних препаратів передивитися, щоб зрозуміти структуру певної тканини, органу. Як же можна уявити структуру органу за картинкою? Тому наша дисципліна повинна базуватися на вивченні гістологічних препаратів. На заняття студент приходить підготовлений теоретично,

вчальний матеріал. Коли я проводжу заняття, то студенти іноді дивуються: «Невже це так просто?», на що відповідаю: «Звісно, коли ви вдома підготувалися, а нам залишилося лише все розкласти по «поличках» і зібрати в єдиний пазл. Тому й вам усе зрозуміло». Тож для нашої дисципліни практичне заняття має особливе значення, бо студент має можливість розпитати викладача, а той вже пояснить, спрямує, дасть глибше розуміння будови клітин, тканин, органів.

– Як можна застосувати знання з цієї дисципліни, скажімо, в лікарській практиці?

– Про це ми розповідаємо, починаючи з першого заняття з гістології, аби мотивувати студентів до навчання. Адже без знань нашої дисципліни та анатомії людини студенти на старших курсах не зможуть засвоїти ази патологічної анатомії, а поєднання знань з цих фундаментальних морфологічних дисциплін дають можливість лікарю самостійно розібратися зі складними випадками, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, клінічно мислити. Тому я завжди їм наголошую: «Як ви зможете вивчати патологічну анатомію, коли добре не вивчите гістологічної норми?». Незалежно, яку спеціалізацію студент вибере в майбутньому – чи це кардіохірургія, офтальмологія, нейрохірургія, знання з гістології йому завжди знадобляться. Наприклад, чи не весь операційний матеріал піддається гістологічному дослідженню. Лікар, який вивчав в університеті гістологію, як належить, з легкістю може розібратися у висновку патоморфологічного дослідження та переконатися, наскільки глибокі зміни відбулися в тканині.

**«ЛЮБЛЮ
ВІДПОЧИВАТИ
ІЗ СІМ'ЄЮ»**

– Розкажіть про свої захоплення, не пов'язані з медициною, але які наповнюють ваше життя новою енергією, роблять його цікавим, багатограннішим?

– Вільного часу практично немає, але коли мені вдається викроїти годину-другу, то при-

свячую її найдорожчим людям – синові, чоловіку. Велике задоволення приносять години спілкування з батьками, це те, що дає нам крила в житті, їхню підтримку відчуваю повсякчас, тому намагаюся більше спілкуватися, проводити час разом, бо роки летять.

Щодо відпочинку, то найкращий – це подорожі та нові враження. Люблю відпочивати із сім'єю, коли поруч найрідніші люди – чоловік, син, батьки, а також друзі. Ми мандруємо за кордоном і Україною. Щоправда, нашу країну ще не всю ми розвідали, є багато цікавих місць, куди хочемо податися. Люблю туристичні походи з наплічниками та наметами – це чудовий спосіб відпочити. Ще маю таку слабкість усамітнітися з цікавою книжкою в руках, особливо цікавить художню літературу про

даю за рослинами. Це своєрідний обмін живою, позитивною енергією.

– Яка пора року ваша улюблена?

– Літо, бо цієї пори я прийшла у світ. Влітку багато сонця, тепла, квітів і на душі від них так яскраво та сонячно.

– Ваше життєве правило, яким послуговуєтеся?

– Колись мені на очі потрапила стародавня притча про те, як Вчитель наставляв свого Учня. Аби той не гайнував часу, він радив наприкінці дня запитати себе: «Що я сьогодні зробив?». Якщо зробив мало, то варто подумати над тим, аби завтра зробити більше. Цією настановою я послуговуюся й донині. Вона дає мені впевненість у власних силах, аби успішно долати труднощі. Успіх приходить до тих, хто не лінується, а щодня впевнено йде

Зоя НЕБЕСНА після захисту докторської дисертації (у центрі – науковий керівник, проф. К.С. ВОЛКОВ, зліва направо: опоненти – член-кореспондент Ю.Б. ЧАЙКОВСЬКИЙ, професори Л.А. САРАФІНЮК, С.М. БІЛАШ), 2016 р.

сертацию «Морфофункціональні зміни легень при експериментальній термічній травмі та за умов корекції», після чого отримала науковий ступінь доктора біологічних наук.

– Як намагаєтесь зацікавити студентів цією дисципліною?

– Стараюся більше впроваджувати в навчальний процес живе спілкування, його не може замінити жоден сучасний інтернет-ресурс. Гістологія – це фундаментальна наука, як і анатомія, біохімія, фізіологія. Її вивчають на 1-2 курсі й багатьом вона дається нелегко. Але незважаючи на це, про викладачів нашої кафедри дуже гарно відгукуються студенти, що засвідчують опитування, які анонімно проводять у ТНМУ. І я знаю, чому. Бо наші викладачі багато працюють зі студентами, пояснюють, розтлу-

Зоя НЕБЕСНА – за електронним мікроскопом (2021 р.)

а вже практична його частина відбувається за участі викладача. Нещодавно придбали ще й такі відеосистеми, за допомогою яких можна вивести зображення зі скельця на монітор телевізора, в десятки разів збільшивши зображення під мікроскопом. Сучасні технічні засоби дозволяють якнайдоступніше пояснити на-

Зоя НЕБЕСНА з чоловіком Русланом і сином Орестом після першого його причастя (2010 р.)

історію України, її культуру. Захоплююся живописом. Як, напевне, кожний біолог, маю пристрасть до рослин – кімнатних і тих, що «мешкають» у мене на дачі. Кожної весни саджаю багато квітів, які влітку тішать своїм буйним цвітінням, це мій невеличкий Едем, де надзвичайно затишно й комфортно.

– Із соціальних мереж дізналася, що ви активна зоозахисниця? Як прийшли до цієї справи?

– Просто люблю тварин, мама навіть каже, що я вже й волонтеркою стала, а мені просто боляче дивитися, як наші брати менші потерпають. Звісно, розумію, що всім не в змозі допомогти, але з добродійними організаціями, які займаються «безхатченками», співпрацюю. Чим можу підсобляю, на перетримку хвору тваринку брала, ліки купувала та в добрі руки прилаштувала, тобто все, що в моїх силах. Тваринки – це істоти, які залежать від людей, і хто як не ми повинні їм допомагати. Для мене ж допомога тваринам – це моя життєва позиція.

– Чим долаєте погані настрої, якщо з'являється?

– Спілкуюся з тваринами, в мене мешкає три котики, догля-

наміченим шляхом. Щовечора підсумовую свій день: як я його прожила, якими справами наповнила, і мені легко від того, що він минув не дарма.

– Що порадили б молодим колегам, які лише починають власній професійній шлях?

– Мрійте та зреалізуйте власні мрії, якими б захмарними чи нереальними вони комусь не здавалися. Головне – докладати зусилля щодня та бути наполегливим у досягненні своєї мети. Якщо ж робота вам не приносить морального задоволення, не насилуйте себе, знайдіть заняття, яке буде вам до душі. Бо лише улюблена справа приносить внутрішнє відчуття задоволення.

– Що найбільше цінуєте в людях?

– Щирість.
– А у собі?
– Уміння співпереживати.
– Чи хотіли б щось змінити у своєму житті?

– Я залишила б усе, як є. Бо все, що відбувалося в ньому, не випадкове – люди, місця, події.

– Ваш улюблений вислів або ж афоризм?

– Де є бажання, знайдеться й шлях.

Лариса ЛУКАЩУК

ЗВИЧАЇ

ЩИРО ПОБАЖАЛИ ВСІМ ПРАЦІВНИКАМ УНІВЕРСИТЕТУ БОЖОЇ ЛАСКИ

З нагоди Різдвяних свят до ТНМУ завітали отці Бучацького благочиння Православної церкви України. Вони подарували святковий настрій за допомогою виконання давніх колядок і віншування.

Як зазначив о. Михайло Суханець із села Рукомиш, вітати колектив ТНМУ щороку з Різдвяними святами для нього особисто та його громади стало традицією. «Щиро бажаємо всім Божої ласки, щедрот і благословення на увесь рік, щоб зустрітися у такому ж повному складі наступного року. Дякую за тривалу співпрацю та допомогу нашій громаді з боку ректора, професора Михайла Кор-

ди й проректора з науково-педагогічної та лікувальної роботи, професора Степана Запорожана», – висловив слова побажань і вдячності отець Михайло.

Колядами та віншуваннями ТНМУ вітали священнослужителі Степан Шкварок (регент колективу), Андрій Шкварок, Степан Татарин зі своєю дружиною Наталією Татарин, Михайло Суханець, Володимир Суханець, Володимир Гільтяй.

Село Рукомиш відоме своєю церквою Святого Онуфрія. Тут зберігається скульптура Святого Онуфрія Великого (XVIII століття). Ця робота належить авторству відомого скульптора Іоана-Георгія Пінзеля. Саме село розташоване в мальовничій місцині поблизу Бучача.

**Яніна ЧАЙКІВСЬКА.
Світлини
Миколи ВАСИЛЕЧКА**

ОЗНАЙОМЛЮВАЛИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З УКРАЇНСЬКИМИ ТРАДИЦІЯМИ СВЯТКУВАННЯ РІЗДВА

Щоразу, коли настає Різдво Христове, наші серця наповнюються великою радістю, передчуттям чогось бентежного, хвилюючого, таємничого. Це свято – одне з найголовніших у році, яке відзначають усі християнські спільноти.

Різдво – свято, яке традиційно відзначають у родинному колі. Період приготування до Різдва – це Богом благословенний час для того, щоб забути старі образи, подякувати тим, хто зробив нам добро чи просто був поруч з нами протягом року.

Різдвяні свята в Україні – це переплетіння церковних і народних традицій, що вже не сприймають-

ся окремішно одні від одних. Колядування, щедрування, сімейна вечеря на Святвечір і багато інших звичаїв та обрядів передаються від покоління до покоління, від батьків до дітей.

Працівники бібліотеки ТНМУ запросили студентів факультету іноземних студентів на свято «Різдвяні свята: українські традиції святкування». Його організували працівники інформаційно-бібліографічного відділу. Ведучі свята Валерія Грисків і Любов Луцинська розповіли гостям про традиції святкування Різдва в Україні, основні символи цих свят, страви різдвяного столу, колядки й щедрівки.

Водночас студенти-іноземці Джон

Ісаак Корнеліус, Вікас Кумар, Харш Бхаванья (Індія), Джесіка Оракпо (Нігерія) та Джері Алімонаї (Гана) поділилися традиціями святкуванням Новорічних та Різдвяних свят у своїх країнах.

На завершення свята всі бажаючі мали змогу взяти участь у майстер-класі з приготування українських вареників і скуштувати страви Святвечора.

Декан факультету іноземних студентів Петро Сельський подякував організаторам та учасникам за цікаву зустріч, привітав зі святами та побажав успіхів та наснаги в новому році.

Пресслужба ТНМУ

МЕНТОРИ

ІВАННА РЕГАЛОВА: «ХОТІЛА СПРОБУВАТИ СЕБЕ В ТАКІЙ НОВІЙ РОЛІ, ЯК «ТІТОНЬКА СОВА»

Однією з найважливіших передумов успішної навчальної діяльності першокурсників є їхня своєчасна адаптація до умов навчання у вищому навчальному закладі. Перший курс може стати точкою опори для студента, а може призвести до різних деформацій у поведінці, спілкуванні та навчанні. Адже саме на першому курсі формується ставлення молодої людини до навчання, майбутньої професії, самореалізації. Аби вчорашні школярі успішно пройшли шлях адаптації, в Тернопільському національному медичному університеті імені Івана Горбачевського втілено проєкт «Ментори».

Зі щирим бажанням допомогти студенти старших курсів, ментори ознайомлюють підопічних зі стилем життя та університетськими правилами, розповідаючи про творчі та волонтерські проєкти, підтримують і відповідають на запитання.

Іванна Регалова, наставниця проєкту, студентка 5 курсу фармацевтичного факультету, допомагає поставити правильні цілі, виходячи з бажань першокурсників, та досягти

їх оптимальним способом, заохочує до активного життя у стінах університету та поза ним.

– Іванно, що найбільше подобається в обраній професії?

– Здоров'я – найбільша цінність людини, а лікарські засоби та препарати – це шлях до одужання. Мені дуже подобається знання й розуміння того, як добути, що зробити та яким чином застосувати речовину чи їх комбінацію. Вважаю це просто неочікуваним та чимось, що надає силу й перевагу.

– Що спонукало стати ментором?

– Цей проєкт – це дуже цікавий досвід, щоразу згадую себе першокурсницею, тому розповідаю студентам, як відповідати на заняттях, аналізувати, вести дискусії, висловлювати власні думки, відстоювати погляди. Коли виникла можливість стати другом і порадиником для першокурсників, звичайно, відповідь була – «Так!». Тішуся, коли маю що донести та чим поділитися.

– Чим ділитеся зі студентами? Що розповідаєте та чого навчаєте першокурсників?

– Пам'ятаю з власного досвіду, якої саме інформації не вистачає першокурсникам, що було не зрозуміло на початку навчання, а тому план роботи в мене є. Розмови в

нас не обмежуються запитаннями: «Що вчити на заняттях?». Так, як колектив великий, спільних інтересів достатньо, починаючи від за-

хоплення та закінчуючи поглядами на життєві ситуації та питання. Звісно, багато розмов було про методи підготовки до занять, семінарів та як розуміти й запам'ятовувати великий обсяг інформації відразу.

Я збирала перелік підручників та інтернет-ресурсів, що були мені корисними, розповідала про нові можливості для їх втілення та розвитку в університеті – це і волонтерство, і наукова та громадська діяльність.

– З якими проблемами до вас звертаються студенти та чи завжди вдається їм допомогти?

– Виникали лише незначні студентські проблеми з неспроможністю під'єднатися до заняття, алгоритмом відпрацювання пропуску та необхідністю пояснити ще раз, як користуватися ASU. На кожне питання є свій план щодо його вирішення, тому непростих ситуацій не виникало.

– Які очікування від проєкту? Чи були страхи та переживання?

– Був страх, що моїх знань і досвіду буде недостатньо, щоб допомогти першокурсникам, а також переживання, що не зможу знайти спільної мови з ними. На щастя, страхи залишилися просто страхами. І це дуже тішить!

Хотіла спробувати себе в такій новій ролі, як «Тітонька Сова». Це дуже захоплює ділитися досвідом, доносити інформацію та знання, радити й підтримувати. Це неабияк надихає мене на подальшу роботу та навчання.

– В якому форматі спілкуєтесь з підопічними під час карантину?

– Торік усе спілкування тривало в онлайн-форматі, що дозволяло постійно бути на зв'язку, цього ж року ми щасливі, бо повернулися до навчання в аудиторіях, роботи в проєктах, нарешті побачили один одного й продовжуємо працювати разом.

– Що порадите студентам, залученим до проєкту?

– Не лякайтеся проблем і перешкод, адже вони виникають перед вами, щоб загартувати та зробити вас сильнішими.

Соломія ГНАТИШИН

ЛІКУЄ ПРИРОДА

НОВОРІЧНА ЯЛИНКА ДОБРЕ ЗДОРОВ'Ю ПРИСЛУЖИТЬСЯ

Після Новоріччя та Різдвяних свят залишається в помешканні їх незмінний атрибут – зелена красуня. І дуже шкода, що пахучі вічнозелені деревця ялини чи сосни згодом, ще цілком «живими», не задумуючись, виносять на смітник. Є знавці фітотерапії, які розповідають, як використати цілющу хвою з користю.

ХВОЯ – ЦІЛЮЩІ ЛІКИ

Сосна – унікальна рослина, яку українці поважали з давніх-давен, використовуючи її цілющі властивості для оздоровлення. Сосна, власне, як і ялина, – животворні дерева, в них корисне все: шишки (молоденькі й старі), гілочки, хвоя та живиця. У той час, як ми лише згадуємо про старовинні соснові рецепти наших пращурів, у найпрестижніших американських центрах давно використовують гілочки сосни із шишками для детоксикації організму, лікування проблемної шкіри тощо. Знаємо ж бо, що токсини (в перекладі з грецької – отрута) – це речовини бактеріального, рослинного чи тваринного походження, які здатні пригнічувати фізіологічні функції організму, спричиняючи хвороби чи навіть смерть людей.

За допомогою сосни (ялини) можна самому влаштувати вдома таку детоксикаційну, очисну процедуру, як обгортання, особливо показане людям із псоріазом, вітиліго, іншими шкірними хворобами. Для цього 2-3 кг подрібнених гілочок (якщо є шишки, ще ліпше) варити на слабкому вогні протягом 30 хв. у 10 л води (годиться звичайне емальоване чи оцинковане відро). Приготувати велику клейонку чи поліетиленову плівку, в яку можна загорнутися дорослій людині. Покласти на ліжко теплу ковдру, зверху клейонку. Взяти бавовняне простирadlo чи дов-

гу, по п'яти, сорочку й намочити в добре теплу воду. Спершу обгорнутися простирadлом (одягти сорочку), а потім лягти та замотатися в клейонку (плівку) й загорнутися в ковдру. У такому компресі, пітніючи, потрібно побути годину. Крім того, що очищається шкіра, ця процедура виводить з організму ще й різні шлаки: інколи на простирadлі в різних місцях можна бачити темні плями – це токсини «мітки». Очищення краще робити на ніч. Гарний оздоровчий ефект дають очисні клізми. З ст. л. подрібнених соснових гілочок залити 2-3 л води, поварити на слабкому вогні 10 хв. У відвар додати 1 ст. л. солі, охолодити до кімнатної температури та робити клізми протягом трьох-чотирьох днів.

У давнину в народі казали, що в тих, хто мешкає в хаті з ялини, серце здорове. Справді, це дерево, що живе не одну сотню років, є потужним джерелом енергії, тож і надає людині здоров'я, життєвих сил і бадьорості, створює атмосферу затишки. Вчені стверджують, що ніякі сучасні пігулки не виявляють такої комплексної лікувальної дії на людський організм, як ялина, та ще й без побічних ефектів. Цілющий вплив має не лише деревина, а й хвоя, молоді бруньки, незрілі шишки, смола (живиця), з яких у домашніх умовах роблять чай, настої, відвари, мазі, додають у ванни тощо. Дуже багато цінних і вдало поєднаних біологічно активних речовин містить хвоя: і ефірні олії, які виз-

нані найсильнішими антимікробними речовинами, і фітонциди, які роблять повітря практично стерильним; і вітаміни, зокрема вітамін С, і каротин, і хлорофіл, що відіграє важливу роль у детоксикації організму, тощо.

Хвоя сприяє зміцненню імунітету, що дозволяє швидше позбутися важковилікованих недуг. Для запобігання різним хворобам, зокрема і серцевим, корисно пити чай з ялини: просто додати до чаю кілька тоненьких

ялинкових бруньок, а сироп з них дуже корисний для тих, хто переніс мікроінфаркт, хворим на міокардит і ревмокардит. При міозиті, лишах, радикуліті допоможуть хвойні ванни із сіллю. З живиці ялинки отримують скипидар, який використовують зовнішньо для розтирань.

ЯК ПРИГОТУВАТИ КОРИСНИЙ ЧАЙ ТА ЖИВИЦЬНУ МАЗЬ

Крім того, сосна містить ефірні олії, дуже багато – зокрема хлорофілу, вітамінів С, К, вона має антиоксидантні властивості. Добре обливатися, вмиватися відваром і пити для поліпшення складу крові такий духмяний чай: узяти порівну соснової хвої (можна з молоденькими гілочками), плодів шипшини й цибулиння. Все перемолоти на млинку для кави. 1 ст. л. суміші залити склянкою окропу, настояти 5 хв. і пити як чай, можна з медом. Такий напій також гарно чистить судини, активує роботу печінки тощо.

З новорічної сосни також яготую таку живильну мазь. Узяти соснові чи ялинові гілочки (ще краще, якщо на них є смолаживиця), подрібнити й змішати із сальною сіткою у співвідношенні 1:1. Варити на водяній бані дві години. Процідити, витиснути ретельно та вилити у склянку. Мазь можна використовувати як крем для рук, особливо це актуально зараз, коли шкіра рук по-

терпає від пересушування. Мазь ще корисно втирати у хворі суглоби, за остеохондрозу, змащувати шкіру в разі застосування медичних банок, просто втирати за вушком для поліпшення загального самопочуття. Гарний ефект дає втирання мазі в ділянку основи нервової системи – хребет.

БУРШТИНОВА НАСТОЯНКА ЗАПОБІГАЄ ЗАСТУДІ

Навіть камінь, утворений із застиглої живиці, – бурштин, має лікувальну дію. Нині відомо, що бурштин випромінює негативні іони, які сприятливо впливають на людський організм, а бурштинова кислота є біостимулятором і антистресовим препаратом. Аритмія, головний біль, втома зменшуються, якщо натирати шию, потилицю, скроні, зап'ястки настоянкою чи просто шматочком бурштин. Під час епідемії грипу корисно вживати щоранку чай з додаванням кількох крапель бурштинової настоянки, а натирання грудей та спини нею знижує підвищену температуру тіла й пришвидшує одужання під час бронхолегеневих хвороб. Для приготування настоянки беруть лише «сирий», необроблений, бурштин, який дуже подрібнюють. Потім 50 г цього бурштинового «піску» залити 0,5 л спирту (96%). Посудину щільно закрити та поставити в тепле місце на два тижні, при цьому часто збовтувати.

ЯЛИНОВИЙ МЕД ВІД КАШЛЮ

У народі здавна користується великою популярністю ялиновий мед – засіб від кашлю, інших захворювань дихальних шляхів, зокрема трахеобронхітів. Особливо полюбляють його діти. Рецепт ялинового меду: взяти 2 кг липового меду і 200 г свіжих бруньок (верхівки пагонів) ялини чи сосни. Мед розтопити, всипати подрібнені бруньки, ще можна додати 5-7 молоденьких подрібнених шишок завдовжки не більше 2 см. Настояти не менше 12 годин. Процідити. Пити по 1 ст. л. 3-5 разів на день.

Підготувала Лілія ЛУКАШ

ДОСЛІДЖЕННЯ

ЗУБНА НИТКА ДОПОМАГАЄ ПРОДОВЖИТИ ЖИТТЯ

Дослідники Каролінського інституту та Університету

Гельсінкі опублікували в Medical Journal Open статтю, в якій стверджують, що люди з високим рівнем зубного нальоту на 80 відсотків частіше вмирають від

раку, ніж люди з невеликим нальотом. Товстий шар зубного нальоту тісно пов'язаний із захворюваннями пародонту, пошкодженнями та втратою зубів – все це збільшує ризик розвитку раку шлунково-кишкового тракту.

Учені зазначають, що бактерії, які викликають захворювання та запалення в ротовій порожнині, зазвичай виникають через погану гігієну, яка сприяє тому, що наліт нагромаджується на зубах і твердне, служачи сприятливим середовищем для розмноження патогенних мікроорганізмів. Ці бактерії виділяють токсини, які можуть поширюватися з рота організмом, провокуючи запалення в різних його тканинах. Скажімо, в людей з пародонти-

том часто формується виражене системне запалення, яке є одним з пускових механізмів раку. Є дані про те, що таке запалення може призводити не лише до раку, але й до нейродегенеративних захворювань, хвороби Паркінсона, деменції. Тим часом хвилинка чистення зубною ниткою ефективно допомагає запобігти цим проблемам.

ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ МОЖНА ВИЗНАЧИТИ ЗА ЗАПАХОМ ШКІРИ

Медики з клініки Мейо заявили, що цукровий діабет сприяє появі характерного запаху шкіри пацієнта. У певних випадках цю ознаку фахівці можуть використовувати

під час діагностування вкрай небезпечного захворювання.

Запах тіла людини схильний до змін, це особливо помітно, коли концентрація глюкози в крові різко підвищується. В тако-

му випадку тіло видає характерний «аромат». Слід мовити про розвиток кетоацидозу. Ця недуга відрізняється тим, що клітини тіла для вироблення енергії використовують не глюкозу з кро-

вотоку, а жирові відкладення. Запах шкірного покриву в таких випадках можна порівняти з ароматом несвіжих фруктів.

Діагностувати цукровий діабет на ранній стадії можна за змінами на шкірі. Необхідно обстежити долоні. При перевищенні рівня глюкози в крові шкірний покрив стає більш щільним, в деяких випадках порушується згинальна функція пальців.

Протягом 2021 року у світі цукровий діабет діагностували вдвічі частіше, ніж позаторік. Впливає на поширення цієї недуги коронавірусна інфекція. COVID-19 впливає на тканини та внутрішні органи, у тому числі й на підшлункову залозу. Відбувається її пошкодження, що викликає розвиток діабету.

5 січня відзначила ювілейний день народження ветеран ТНМУ Тамара Сильвестрівна ПРОКОПЧУК.

Вельмишановна Тамаро Сильвестрівно! Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви успішно пройшли 21-літній трудовий шлях: спочатку старшої лаборантки кафедр гістології та ембріології і загальної гігієни та екології, а останні 14 років — завідувачки віварію; виконували одну з найважливіших ділянок роботи — лабораторне та організаційне забезпечення навчального й наукового процесу університету.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлін-

не виконання своїх службових і громадських обов'язків. Особливо цінуємо Ваші організаційські здібності, вміння працювати з людьми. Ваші порядність, працелюб-

ність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Бажаємо Вам, вельмишановна Тамаро Сильвестрівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, душевного спокою, людського тепла, добробуту, сімейного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай щастя буде у Вашому домі і радість нехай з Вами буде завжди.

Здоров'я міцного й справедливої долі Нехай Господь Бог дає на довгі роки.

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я.Горбачевського

12 січня відзначила ювілейний день народження асистентка кафедри загальної гігієни та екології людини ТНМУ Лариса Михайлівна ГУНЬКО.

Вельмишановна Ларисо Михайлівно! Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення Львівського державного університету імені Івана Франка у стінах Тернопільського медуніверситету імені І.Я. Горбачевського Ви успішно пройшли понад 48-літній трудовий шлях: спочатку старшої лаборантки кафедр іноземних мов і загальної гігієни та екології, молодшої та старшої наукової співробітниці госпдоговірних науково-дослідних робіт, асистентки кафедр біохімії, фармацевтичної хімії, викладачки університетського медичного коледжу, згодом — старшої лаборантки, а останні чотири роки за виробничою необхідністю та, враховуючи Вашу ерудицію й великий досвід, — асистентки кафедри загальної гігієни та екології людини.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як науковицю, досвідчену педагогиню й виховательку студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як багаторічної матеріально-відповідальної, профформини кафедри, членкині профкому працівників університету.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначена грамотою президії обласної організації профспілки медичних працівників України, грамотами й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, жіночність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Ларисо Михайлівно, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Хай завжди усміхається доля, Тільки радість приносять з собою роки,

Хай здоров'я і щастя не зрадять ніколи, Хай збуваються мрії, бажання й думки.

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

14 січня відзначила ювілейний день народження доцентки кафедри внутрішньої медицини №1 ТНМУ, кандидат медичних наук Людмила Валеріївна НАУМОВА.

Вельмишановна Людмילו Валеріївно! Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, після навчання в магістратурі та аспірантурі кафедри шпитальної терапії, успішно пройшли понад 21-літній трудовий шлях: спочатку старшої лаборантки кафедри нормальної фізіології, згодом, асистентки а останні 11 років — доцентки кафедри внутрішньої медицини №1.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одну з талановитих випускниць третього покоління, відому науковицю, висококваліфіковану клініцистку-терапевтку, досвідчену педагогиню та виховательку студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне вико-

нання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною є Ваша громадська діяльність, зокрема, як кураторки студентських груп, відповідальної за студентський науковий гурток і вебсторінку кафедри, членкиню університетської комісії з тестового контролю знань студентів.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені грамотами Тернопільського міського го-

лови, обласного управління охорони здоров'я, грамотою й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, жіноча чарівність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Людмילו Валеріївно, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Хай сміється доля, мов калина в лузі, У родиннім колі, серед вірних друзів.

Хай крокують поруч вірність і кохання, Хай здійсняться мрії і усі бажання!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

6 січня виповнилося 60 років професору кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін ТНМУ, доктору історичних наук Леонідові Васильовичу КРАВЧУКУ.

Вельмишановний Леоніде Васильовичу! Сердечно вітаємо Вас з 60-літтям!

Після закінчення Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, 23 років роботи викладачем суспільних дисциплін у Кременецькому медичному училищі імені Арсена Річинського, першим заступником голови Кременецької районної державної адміністрації отримали другу вищу освіту в академії державного управління при Президентові України, захистили кандидатську дисертацію, в ТНМУ імені І.Я. Горбачевського Ви успішно пройшли 10-літній трудовий шлях: спочатку викладача, старшого викладача, доцента, а останній рік — професора кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін ТНМУ.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як відомого науковця, високоерудованого філософа та історика, досвідченого педагога й вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як академіка академії політичних наук, голови регіонального відділення Спілки слов'янських письменників, члена Національної спілки журналістів України, керівника інституту досліджень національної спадщини при ТНМУ, керівника університетської науково-краєзнавчої студії «Терполяни».

Ваша професійна та громадська діяльність відзначена почес-

ним знаком «Відмінник освіти України», почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, грамотою Тернопільського міського голови, грамотою та подяками ректора університету, нагородами Православної церкви України та Української греко-католицької церкви.

Ваші порядність, інтелігентність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для на-

слідування новими поколіннями студентів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Леоніде Васильовичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Хай злагода буде, хай буде любов, Хай тисячу раз повторяться знов Хороші, святкові і пам'ятні дні, Хай сонце всміхається Вам у житті!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

8 січня святкував 85-річчя ветеран університету, кандидат медичних наук Євген Омелянович НЕЧАЙ.

Вельмишановний Євгене Омеляновичу!

Сердечно вітаємо Вас з 85-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом після трьох років практичної лікарської роботи успішно пройшли майже 40-річний трудовий шлях клінічного ординатора, аспіранта, асистента кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одного з талановитих перших випускників, відомого науковця,

висококваліфікованого клініциста-невропатолога, досвідченого педагога і вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків. Студентам особливо імпонував оригінальний стиль проведення Вами практичних занять, Ваш дотепний гумор.

Активною була Ваша виховна й громадська діяльність, зокрема, як куратора студентських груп, лектора товариства «Знання», «Просвіти».

Ваше життя та діяльність — гідний приклад для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Євгене Омеляновичу, доброго здоров'я, людського тепла, душевного спокою, добробуту, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай здоров'я, радість і достаток Сипляться, немов вишневі цвіт, Хай малює доля з буднів свято

І дарує Вам багато літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ПРОЄКТИ

СТИХІЇ ПРИРОДИ: ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ БУТТЯ

«Стихії природи: життя в гармонії буття» – така назва міжнародного проєкту, який у рамках Балтійської університетської програми (Швеція) втілюють у ТНМУ спільно з Жешувським університетом (Польща), координатором якого з польського боку є професорка Кристина Лесняк-Мочук. Метою проєкту є екологічне виховання молоді, формування у них високого рівня екологічної культури та екологічної свідомості за допомогою екологічних заходів. Свідоме та бережливе ставлення до природи повинне формуватися з дитинства, у сім'ї, в дитячому дошкільному закладі, в школі й можливе воно лише за умови формування в дітей екологічного світогляду, згідно з яким людина здатна взаємодіяти зі світом природи на основі розуміння його законів, співпрацювати з природою, а не керувати нею.

«Земля, Вода, Повітря і Вогонь – це чотири елементи, які пов'язують усе в Природі та нас з Природою» – саме цей вислів і є основним гаслом проєкту, який за ініціативи студентів 1-го курсу реалізовували впродовж жовтня-грудня 2021 року.

Студенти 1-го курсу медичного факультету Софія Чорній, Ярослав Білик, Арсен Дмитришин і Софія Гомонець підготу-

вали та провели низку цікавих просвітницьких заходів для учнів загальноосвітніх шкіл Тернополя. Зокрема, студенти представили стихії природи у вигляді цікавих і змістовних презентацій «Магія стихії Земля», «Вогонь-друг, Вогонь-ворог», «Кому потрібне Повітря?», «Вода – це життя», метою яких було донести, що довкілля є невід'ємною частиною нашого життя; що люди відійшли від розуміння того, що неслухняність законам природи порушує симбіоз цих чотирьох елементів, перетворюючи їх на руйнівні.

Окрім викладу теоретичного матеріалу в презентаціях, учні загальноосвітніх шкіл мали можливість бути учасниками освітніх активностей.

Учням 7-8-их класів загальноосвітньої школи №5 продемонстрували науково-пізнавальний фільм про гельмінтів та їх небезпеку для організму людини. Шко-

лярі мали змогу розглянути макропрепарати кишкових паразитів, а також особисто, користуючись світловим мікроскопом, розглянути деяких представників плоских червів.

Серед учнів 5-го класу загальноосвітньої школи №3 зорганізували вікторину «Сонечко». Діти з великим задоволенням розгадували ребуси та кросворди на тему стихії «Вогню». Цікавиною освітнього заходу було проведення в спортзалі школи «Королівського вогняного масажу», який продемонструвала доцентка кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання ТНМУ Наталія Давибида.

Під час спілкування зі шкільною аудиторією початкових класів школи №1 студенти-медики уміло демонстрували досліди щодо властивостей повітря та його користі для людини. Учні з великим задоволенням брали участь у навчальних іграх «Так-Ні», «Хмаринка», «Будь уважним», «Вгадай слово».

Учнів загальноосвітньої школи №6 ознайомили зі стихією Води. Впродовж освітнього заходу студенти університету наочно продемонстрували школярам можливість застосування води людиною, проаналізували користь та шкоду цієї стихії.

Поставлену мету досягнуто – комплексний захід відбувся досить успішно. Хотілося б, щоб молоді

люди, яким відчиняє свої двері сучасність, пам'ятали слова римського мислителя Л.Сенеки, сказані ще в I ст. н. е.: «Жити щасливо та жити в злагоді з природою – одне й те саме».

Подальше втілення проєкту передбачає організацію серед учнів і студентів навчальних закладів Тернополя квесту «Екологія мегаполіса», наукового пікніка «Фундаментальні та прикладні дослідження в біології та екології», природничих читань «Здорова молодь –

здорова нація», ековікторини «Бережіть планету», а також науково-практичної конференції для студентів і молодих вчених з міжнародною участю

спільно з Жешувським університетом.

Завдяки подібним просвітницьким заходам відбувається не лише поширення наукових знань серед шкільного загалу про природу, її ресурси та небезпеку, яку може нести неправильне ставлення до природи, а й популяризація спеціальностей університету. А це – важливий внесок у сприяння професійному самовизначенню майбутніх абітурієнтів.

**Лариса ФЕДОНЮК,
завідувачка кафедри
медичної біології,
професорка
Світлини учасників заходу**

ДАТА

16 січня відзначила ювілейний день народження асистентка кафедри педіатрії ННІ післядипломної освіти ТНМУ Надія Володимирівна ПАСЯКА.

Вельмишановна
Надіє Володимирівно!
Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, згодом після 30 практичної лікарської роботи успішно пройшли трілітній трудовий шлях: спочатку провідної фахівчині навчально-тренінгового центру, а останній рік – асистентки кафедри педіатрії факультету післядипломної освіти.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одну з талановитих випускниць другого покоління, відому науковицю, висококваліфіковану клініцистку-педіатриню, досвідчену педагогиню за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною є Ваша громадська діяльність,

зокрема, як відповідальної за організацію та проведення ОСКІ в університеті.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені грамотою Міністерства охорони здоров'я України, обласного управління охорони здоров'я, грамотою й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, жіночність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Надіє Володимирівно, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного, щасливого життя.

Хай на життєвій Вашій довгій ниві
Росте зерно достатку і добра,
Щоб Ви були здорові і щасливі,
Щоб доля тільки світлою була!

**Ректорат і профком ТНМУ
імені І.Я. Горбачевського**

17 січня виповнилося 70 років доцентів кафедри хірургічної стоматології ТНМУ, кандидату медичних наук Леонідові Миколайовичу СКАКУНУ.

Вельмишановний
Леоніде Миколайовичу!
Сердечно вітаємо Вас з 70-літтям!

У стінах ТНМУ імені І.Я. Горбачевського Ви здобули вищу медичну освіту, згодом після 32 років практичної лікарської роботи, захисту кандидатської дисертації успішно пройшли 15-літній трудовий шлях: спочатку асистента, а останні вісім років – доцента кафедри хірургічної стоматології.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одного з талановитих випускників другого покоління, відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-хірурга-стоматолога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як відповідального за лікувальну роботу кафедри, відповідального за проведення педагогічного про-

цесу з інтернами, куратора студентських груп.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені грамотою обласного управління охорони здоров'я, грамотою й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Леоніде Миколайовичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю і сонячним теплом,

Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

**Ректорат і профком ТНМУ
імені І.Я. Горбачевського**

